

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ ІМЕНІ АНАТОЛІЯ НАЗАРЕНКА

СХВАЛЕНО

Протокол засідання кафедри психології та інклюзивної освіти, методик природничо-математичних дисциплін і технологій від 26 червня 2026 року №4

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення вченої ради
Хмельницького обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти
імені Анатолія Назаренка
(протокол засідання вченої ради
ХОППО ім. А. Назаренка від 30 червня 2026 року № 2)

Ректор Хмельницького обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти
імені Анатолія Назаренка

Наказ від 01 липня 2026 № 214/но

 В.ОЧЕРЕТЯНКО

ПРОГРАМА
підвищення кваліфікації вчителів-логопедів
закладів загальної середньої освіти
«Професійна компетентність вчителя-логопеда:
сучасні практики та інновації»

Розробник: Хмельницький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Анатолія Назаренка (Дяков Інна Володимирівна, старший викладач кафедри педагогіки та психології дошкільної і початкової освіти; Максименко Вероніка Анатоліївна, старший викладач кафедри психології та інклюзивної освіти, методик природничо-математичних дисциплін і технологій)

Напрямок підвищення кваліфікації: підвищення кваліфікації вчителів-логопедів закладів загальної середньої освіти

Розроблено на основі Професійного стандарту “Вчитель закладу загальної середньої освіти” (наказ МОН України від 29.08.2024р. № 1225), Порядку підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 800 (зі змінами), нормативно-правових актів Міністерства освіти і науки України з питань організації інклюзивного навчання.

Рецензенти:

Андрій Гулеватий, кандидат психологічних наук, доцент, декан факультету підвищення кваліфікації педагогічних працівників Хмельницького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені Анатолія Назаренка;

Ганна Синявська, завідувач обласного ресурсного центру підтримки інклюзивної освіти Хмельницького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені Анатолія Назаренка

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність програми. Сучасний етап розвитку системи загальної середньої освіти України характеризується масштабними трансформаційними процесами, зумовленими реалізацією державної освітньої політики, упровадженням компетентнісного підходу, розбудовою інклюзивного освітнього середовища, цифровою трансформацією освіти та необхідністю забезпечення психологічної стійкості учасників освітнього процесу в умовах воєнного стану. За цих умов особливого значення набуває професійна діяльність вчителя-логопеда, який забезпечує своєчасне виявлення, корекцію та профілактику порушень мовлення, сприяє розвитку комунікативної компетентності здобувачів освіти, їхній успішній соціалізації та реалізації права на якісну освіту.

Зростання кількості дітей із різними мовленнєвими порушеннями та особливими освітніми потребами потребує від вчителя-логопеда високого рівня професійної компетентності, здатності використовувати сучасні науково обґрунтовані методики логопедичної допомоги, здійснювати комплексну оцінку мовленнєвого розвитку, проектувати індивідуальні корекційно-розвиткові маршрути тощо. Водночас сучасна логопедична практика потребує постійного оновлення професійних знань і вдосконалення практичних навичок.

Особливої актуальності набуває використання цифрових освітніх ресурсів, асистивних технологій, інструментів штучного інтелекту та засобів альтернативної і додаткової комунікації, що сприяють підвищенню доступності освітнього процесу, індивідуалізації логопедичного супроводу та ефективній підтримці дітей з особливими освітніми потребами.

Отже, актуальність програми зумовлена необхідністю розвитку професійної компетентності вчителів-логопедів відповідно до Професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти», сучасних нормативно-правових вимог та актуальних потреб системи освіти України. Її зміст інтегрує фахову логопедичну підготовку з питаннями інклюзивної освіти, психологічної безпеки, розвитку цифрової компетентності, використання інноваційних педагогічних технологій і штучного інтелекту.

Обсяг (тривалість): 30 годин (1 кредит ЄКТС)

Особливості реалізації програми: зміст програми об'єднано у чотири навчальні модулі. Реалізація програми ґрунтується на поєднанні теоретичних занять та практико-орієнтованих форм роботи. Тривалість реалізації програми - 1 тиждень

Форма підвищення кваліфікації: очна, дистанційна, на базі замовника.

Мета підвищення кваліфікації: розвиток та вдосконалення професійної компетентності вчителів-логопедів закладів загальної середньої освіти відповідно до професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти», затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 29.08.2024 № 1225, Порядку підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 800 (зі змінами).
щодо.

Завдання підвищення кваліфікації:

- розвиток та вдосконалення у вчителів-логопедів професійних компетентностей щодо здійснення оцінювання, надання корекційно-розвиткової підтримки у подоланні порушень сприймання (засвоєння), розуміння і використання мови, мовлення та комунікативних умінь у здобувачів освіти, а також ефективної взаємодії учасників освітнього процесу в умовах інклюзивної освіти;
- поглиблення знань про забезпечення психологічної, фізичної та соціальної безпеки учнів; розвиток умінь аналізувати освітнє середовище, визначати бар'єри та ресурси, адаптувати освітній процес відповідно до потреб здобувачів освіти;
- удосконалення практичних навичок застосування сучасних інструментів і технологій для створення підтримувального, безпечного та доступного освітнього простору.
- удосконалити навички використання цифрових освітніх ресурсів, платформ та сервісів для організації ефективного освітнього процесу;
- сформувати готовність до відповідального й етичного використання технологій штучного інтелекту з дотриманням принципів академічної доброчесності;
- розвинути здатність до рефлексії, професійного саморозвитку та навчання впродовж життя.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться:

А1. мовно-комунікативна, А3. інформаційно-цифрова, Б1. психологічна, Б2. емоційно-етична, Б3. компетентність педагогічного партнерства; В1. інклюзивна, Г1. прогностична, Г2. організаційна, Г3. оцінювально-аналітична, Д1. компетентність навчання впродовж життя.

Очікувані результати підвищення кваліфікації:

Знання й розуміння:

- значення артикуляційної та дихальної гімнастики у формуванні правильної звуковимови та особливості використання гімнастики при різних мовленнєвих порушеннях;

- механізмів формування мовленнєвого дихання, сучасних методик проведення артикуляційних і дихальних вправ;
- критеріїв добору вправ відповідно до віку та індивідуальних особливостей здобувачів освіти;
- закономірностей та етапів мовленнєвого розвитку дітей, причини та механізми виникнення мовленнєвих порушень;
- особливостей стимуляції мовлення у дітей з різними освітніми труднощами;
- принципів побудови індивідуального корекційного маршруту;
- класифікації та характеристик тяжких порушень мовлення, принципів комплексного психолого-педагогічного та логопедичного супроводу дітей із тяжкими порушеннями мовлення;
- сучасних корекційних технологій та методики логопедичної роботи;
- ролі командної роботи у забезпеченні ефективного супроводу дитини;
- взаємозв'язку мови, культури, цінностей та ідентичності особистості;
- впливу суспільних трансформацій на мовну поведінку та мовну свідомість;
- принципів формування україномовного освітнього середовища;
- методик розвитку критичного мислення, медіаграмотності та громадянської компетентності здобувачів освіти.
- принципів створення безпечного, інклюзивного та психологічно комфортного освітнього середовища;
- особливостей розвитку осіб з особливими освітніми потребами та встановлення категорії (типу) особливих освітніх потреб (труднощів);
- критеріїв визначення необхідного рівня підтримки особи з особливими освітніми потребами;
- підходів до збереження психологічного благополуччя учасників освітнього процесу та розвитку резильєнтності педагогів;
- основних правил надання психологічної допомоги у кризових ситуаціях та ситуаціях з високим рівнем ризику і невизначеності;
- особливостей професійної відповідальності педагога за дотримання вимог безпеки, етики, захисту прав здобувачів освіти та конфіденційності персональних даних;
- особливостей використання цифрових та асистивних технологій;
- сучасних підходів до адаптації та модифікації освітнього середовища;
- переваг інтерактивних, проєктних та ігрових методів навчання;
- принципів академічної доброчесності та їх дотримання в умовах цифрової трансформації освіти;
- принципів цифрової доступності для організації інклюзивного навчання;
- класифікації електронних (цифрових) освітніх ресурсів для підтримки інклюзивного навчання;
- можливостей ІІІ-асистованих інструментів для забезпечення доступності освітнього процесу здобувачам освіти з ООП;

- можливостей використання технологій VR/AR в освітньому процесі;
- функціональних можливостей мовних платформ і додатків для розвитку мовленнєвих та комунікативних навичок здобувачів освіти.

Уміння:

- проводити артикуляційну та дихальну гімнастику з урахуванням індивідуальних потреб дитини, добирати вправи для розвитку рухливості органів артикуляційного апарату;
- формувати навички правильного фізіологічного та мовленнєвого дихання;
- використовувати ігрові та інтерактивні методи під час занять, здійснювати моніторинг ефективності вправ та коригувати програму роботи;
- оцінювати рівень мовленнєвого розвитку дитини, визначати основні труднощі та потреби дитини, добирати ефективні методи та прийоми активізації мовлення, планувати індивідуальний корекційний маршрут;
- здійснювати моніторинг динаміки мовленнєвого розвитку, складати індивідуальний корекційно-розвитковий маршрут, добирати ефективні методи та засоби логопедичної допомоги;
- здійснювати моніторинг результативності корекційної роботи;
- надавати рекомендації педагогам і батькам щодо підтримки мовленнєвого розвитку дитини;
- застосовувати здоров'язбережувальні технології для профілактики професійного стресу та розвитку резильєнтності;
- враховувати основні принципи та критерії інформаційної безбар'єрності;
- використовувати цифрові інструменти та освітні платформи у професійній діяльності;
- організовувати освітній процес з дотриманням вимог безпеки, охорони праці, санітарно-гігієнічних норм і правил безпечної поведінки;
- виявляти ризики для фізичної, психологічної, соціальної та цифрової безпеки учасників освітнього процесу;
- планувати та реалізовувати заходи зі створення безпечного, інклюзивного, психологічно комфортного освітнього середовища;
- добирати безпечні форми, методи, прийоми та цифрові інструменти навчання відповідно до віку, освітніх потреб і форм здобуття освіти;
- адаптувати навчальні завдання за допомогою сучасних технологій;
- добирати безпечні, доцільні для навчання здобувачів освіти електронні (цифрові) освітні ресурси для забезпечення доступності; аналізувати, адаптувати, впроваджувати їх та використовувати з урахуванням мети, умов навчання, вікових особливостей та їхніх потреб;
- використовувати VR/AR технології для підвищення мотивації, наочності та залучення учнів до навчання;
- застосовувати мовні додатки у навчальній та корекційно-розвитковій роботі;

- здійснювати рефлексію професійної діяльності та планувати індивідуальний професійний розвиток.

Цінності та ставлення:

- усвідомлюють важливість систематичної роботи над розвитком артикуляційної моторики та дихання;
- демонструють готовність до впровадження сучасних логопедичних технологій;
- усвідомлюють важливість комплексного та системного підходу до супроводу дітей із тяжкими порушеннями мови;
- дотримуються принципів інклюзії, дитиноцентризму та поваги до індивідуальних особливостей дитини;
- виявляють професійну відповідальність за якість корекційно-розвиткової допомоги;
- усвідомлює українську мову як важливу складову національної та професійної ідентичності;
- виявляє готовність до утвердження цінностей української культурної та мовної спадщини;
- демонструє відповідальне ставлення до мовної культури у професійній діяльності.
- демонструє готовність до розвитку культури партнерства, участі та довіри в освітньому середовищі;
- відкритість до професійного саморозвитку у сфері створення безпечного освітнього середовища, орієнтація на дотримання прав дитини, принципів інклюзивності, безбар'єрності та педагогічної підтримки;
- відповідальне ставлення до збереження життя, здоров'я, гідності та прав усіх учасників освітнього процесу;
- готовність діяти на засадах поваги до особистості дитини, педагогіки партнерства, ненасильницької комунікації та професійної етики;
- готовність до змін, партнерства, взаємодії з усіма учасниками освітнього процесу;
- дотримання принципів академічної доброчесності та етичного використання цифрових технологій;
- відкритість до інновацій, цифрової трансформації освіти та нових педагогічних практик;
- готовність до безперервного професійного розвитку та навчання впродовж життя.

Система та критерії оцінювання результатів підвищення кваліфікації. Оцінювання результатів навчання здійснюється на основі поєднання формульованого та підсумкового оцінювання. Формульоване оцінювання здійснюється для відслідковування прогресу слухачів, їх здатності застосовувати здобуті знання під час виконання практичних кейсів з проблемними ситуаціями, практичних робіт, надання зворотного зв'язку,

здійснення самооцінювання та взаємооцінювання, коригування їх навчальної траєкторії.

Підсумкове (бальне) оцінювання здійснюється наприкінці навчання (тестування за всіма темами освітньої програми та конференція).

Під час тестування пропонуються завдання з вибором однієї або кількох правильних відповідей, на встановлення відповідностей та матричні запитання (сітка з прапорцями або перемикачами).

Тест складається з 16 завдань, які розподілені за рівнями складності та балами таким чином:

- 8 запитань базового рівня (знання фактів, визначень, термінів, розпізнавання об'єктів) - по 1 балу за запитання;

- 6 запитань середнього рівня (вміння групувати, сортувати, порівнювати, знаходити логічні зв'язки, застосовувати базові знання) – по 3 бали за запитання;

- 2 запитання високого рівня (вміння вирішувати нестандартні завдання, аналізувати процеси, прогнозувати результати) - по 4 бали за запитання.

Максимальна кількість балів за тест: 34, прохідний бал: 24 (70 %).

Максимальний бал за участь у конференції з обміну досвідом - 20. Оцінюється якість поданих матеріалів (12 балів) та виступ на конференції (8 балів). Прохідний бал за участь у конференції - 14 (70 %).

Документ про підвищення кваліфікації: свідоцтво

Вартість: безоплатно відповідно до регіонального замовлення слухачів курсів підвищення кваліфікації педагогічних, керівних працівників і працівників науково-методичних об'єднань Хмельницької області на 2027 рік

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Зміст програми складається з чотирьох модулів та одинадцяти взаємопов'язаних тем. На етапі завершення навчання за Програмою слухачі складають підсумковий тест із 16 питань та беруть участь у конференції з обміну досвідом. Максимальна кількість балів, яку можуть отримати учасники за тест, - 34, прохідний бал - 24 (70 %); максимальна кількість балів за конференцію - 20, прохідний бал - 14 (70 %). Учасники, які успішно пройшли навчання, отримують свідоцтво.

Кількість годин, що відводиться на засвоєння змісту Програми, - 30, з них 11 год - лекційні заняття, 15 год - практичні заняття, 4 години – контрольні заходи.

№ з/п	Назва навчальних тем	Кількість годин				
		Усього	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Контрольні заходи
Модуль 1. Підтримка психологічного благополуччя учасників освітнього процесу та робота в інклюзивному середовищі						
1.1	Психологічні практики самозбереження психічного здоров'я педагогів та розвитку їх резильєнтності	3	1	2		
1.2	Проектування безпечного, інклюзивного освітнього середовища: практичні інструменти для вчителя-логопеда	3	2	1		
1.3	Організаційні аспекти професійної діяльності педагога щодо створення безпечного освітнього середовища	2	2			
Разом за модулем:		8	5	3		
Модуль 2. Ціннісно-сміслові основи професійної діяльності педагога						
2.1	Формування громадянської компетентності учнів через методики критичного мислення та медіаграмотності	2	1	1		
2.2	Мовомислення українців в умовах сьогодення : традиції і новаторство	2	1	1		
Разом за модулем:		4	2	2		
Модуль 3. Розвиток компетентностей фахового спрямування						
3.1	Сучасні підходи до проведення артикуляційної та дихальної гімнастики в роботі логопеда	1	1			
3.2	Активізація мовлення дітей: корекційний маршрут від теорії до практики	2		2		
3.3	Комплексний логопедичний супровід дітей з тяжкими порушеннями мовлення	2	2			
3.4.	Педагогічна практика. Практичні аспекти	4		4		

	логопедичної допомоги дітям з важкими порушеннями мови					
Разом за модулем:		9	3	6		
Модуль 4. Цифрова компетентність педагога						
4.1	Цифрова доступність та підтримка здобувачів освіти з особливими освітніми потребами	2		2		
4.2	Академічна доброчесність вчителя та застосування штучного інтелекту в освіті	2		2		
Разом за модулем:		4		4		
Підсумкові заходи						
1	Формування індивідуальної траєкторії професійного розвитку педагогічного працівника	1	1			
2	Контроль знань (тестування)	2				2
3	Підсумкова конференція з обміну досвідом	2				2
Разом:		5	1			4
Усього		30	11	15		4

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1

Підтримка психологічного благополуччя учасників освітнього процесу та створення безпечного інклюзивного середовища

Тема 1.1. Психологічні практики самозбереження психічного здоров'я педагогів та розвитку їх резильентності

Формування в педагогічних працівників компетентностей щодо підтримки психічного здоров'я, власного психологічного благополуччя, профілактики професійного вигорання та ефективного подолання стресу в умовах сучасних суспільних і професійних викликів. Розвиток резильентності як здатності адаптуватися до змін, відновлювати внутрішні ресурси після кризових ситуацій та зберігати професійну ефективність в умовах підвищеного психоемоційного навантаження.

Знання і застосування сучасних підходів до психогігієни педагогічної діяльності, технік емоційної саморегуляції, управління стресом, підтримки ресурсного стану та розвитку навичок самодопомоги, збереження психічного здоров'я. Використання практик, що сприятимуть підвищенню психологічної стійкості педагогів, зміцненню їхньої професійної мотивації та забезпеченню

якісної освітньої діяльності в умовах воєнного стану, соціальної невизначеності та трансформації освіти.

Тема 1.2. Проєктування безпечного, інклюзивного освітнього середовища: практичні інструменти для вчителя-логопеда

Поняття безпечного та інклюзивного освітнього середовища. Виявлення та усунення бар'єрів, аналіз освітнього середовища закладу. Практичні інструменти оцінювання доступності. Проєктування рекомендацій щодо створення безпечного та інклюзивного освітнього середовища. Підтримка позитивного мікроклімату, запобігання дискримінації.

Тема 1.3. Організаційні аспекти професійної діяльності педагога щодо створення безпечного освітнього середовища

Нормативно-правові засади забезпечення безпечного освітнього середовища в закладі освіти. Організація безпечного, інклюзивного та здоров'язбережувального освітнього середовища. Вимоги до професійної діяльності педагогічного працівника щодо забезпечення права дітей з особливими освітніми потребами на якісну освіту. Ризики освітнього середовища та їх типологія. Алгоритми дій педагогічного працівника у кризових та небезпечних ситуаціях. Внутрішньошкільна та міжвідомча взаємодія щодо забезпечення безпеки учасників освітнього процесу. Формування культури безпечної поведінки та відповідального ставлення до збереження життя і здоров'я здобувачів освіти.

МОДУЛЬ 2

Ціннісно-сміслові основи професійної діяльності педагога

Тема 2.1. Формування громадянської компетентності учнів через методики критичного мислення та медіаграмотності

Формування громадянської компетентності учнів як ключове завдання сучасної освіти в умовах інформаційного суспільства. Роль критичного мислення та медіаграмотності у розвитку вміння аналізувати інформацію, суспільні явища та ухвалювати відповідальні рішення.

Методики розвитку критичного мислення та медіаграмотності в освітньому процесі: інструменти аналізу інформації, виявлення маніпуляцій, основи фактчекінгу та робота з різними джерелами. Використання інтерактивних методів навчання та інтеграція медіаграмотності у викладання навчальних предметів для формування активної громадянської позиції та інформаційної стійкості учнів.

Тема 2.2. Мовомислення українців в умовах сьогодення : традиції і новаторство

Українське мовомислення в умовах сьогодення: збереження традиційної мовної картини світу, культурної спадщини, образності та символічності мови. Вплив російсько-української війни на трансформацію мовної свідомості та посилення ролі української мови як маркера ідентичності.

Сучасні тенденції розвитку українського мовомислення: оновлення лексики, активне використання мови в медіа, освіті та цифровому середовищі, поєднання традиційних і новітніх форм мовного вираження. Розширення функцій української мови та утвердження україномовного комунікативного простору в суспільстві.

МОДУЛЬ 3

Розвиток компетентностей фахового спрямування

Тема 3.1. Сучасні підходи до проведення артикуляційної та дихальної гімнастики в роботі логопеда

Теоретичні та практичні аспекти використання артикуляційної та дихальної гімнастики в логопедичній роботі. Сучасні методики розвитку артикуляційної моторики та мовленнєвого дихання у дітей різного віку та з різними мовленнєвими порушеннями. Особливості добору вправ відповідно до індивідуальних потреб дитини. Використання ігрових технологій, візуальної підтримки, сенсорних засобів та цифрових ресурсів для підвищення ефективності логопедичних занять.

Тема 3.2. Активізація мовлення дітей: корекційний маршрут від теорії до практики

Сучасні підходи до активізації мовлення дітей. Причини мовленнєвих труднощів, етапи розвитку мовлення, методи стимуляції мовленнєвої активності, формування комунікативної компетентності та організація корекційно-розвиткової роботи. Практичні прийоми, ігрові технології для активізації мовлення здобувачів освіти. Використання альтернативної та додаткової комунікації, взаємодія з батьками та командою психолого-педагогічного супроводу.

Тема 3.3. Комплексний логопедичний супровід дітей з тяжкими порушеннями мовлення

Особливості організації комплексного логопедичного супроводу дітей з тяжкими порушеннями мовлення (ТПМ). Раннє виявлення мовленнєвих порушень, проведення комплексної оцінки розвитку дитини, визначення освітніх потреб, планування та реалізації корекційно-розвиткової роботи. Сучасні підходи до розвитку мовлення, комунікації, пізнавальної діяльності та соціальної адаптації дітей із ТПМ. Командній взаємодія фахівців та співпраця з батьками.

Тема 3.4. Педагогічна практика. Практичні аспекти логопедичної допомоги дітям з важкими порушеннями мови

Опрацювання сучасних підходів до надання логопедичної допомоги дітям із тяжкими порушеннями мовлення. Особливості діагностики мовленнєвих порушень, організація корекційно-розвиткової роботи, добір ефективних методів і технологій логопедичного впливу. Аналіз практичних аспектів формування звукомови, розвитку лексико-граматичної складової мовлення, комунікативних навичок та зв'язного мовлення. Індивідуалізація логопедичного супроводу, командна взаємодія фахівців та співпраця з батьками для забезпечення комплексної підтримки дитини.

МОДУЛЬ 4

Цифрова компетентність педагога

Тема 4.1. Цифрова доступність та підтримка здобувачів освіти з особливими освітніми потребами (ООП)

Принципи цифрової доступності для організації навчання здобувачів освіти з ООП. Класифікація, призначення та добір електронних (цифрових) освітніх ресурсів для підтримки інклюзивного навчання. ШІ-асистовані інструменти підвищення доступності (синтез і розпізнавання мовлення, автоматичне субтитрування), імерсивні засоби читання та інструменти візуалізації. Використання VR/AR технологій, мовних застосунків та адаптивних сервісів з урахуванням освітніх потреб дітей

Тема 4.2. Академічна доброчесність вчителя та застосування штучного інтелекту в освіті

Поняття штучного інтелекту: машинне навчання, нейронні мережі, обробка природної мови, генеративний ШІ. Ключові ШІ-технології та їхні можливості та обмеження. Роль ШІ у цифровій трансформації освіти. Вплив ШІ на освітні процеси: автоматизація рутинних завдань, персоналізоване навчання, адаптивні системи. ШІ як інструмент для фахівця ІРЦ: огляд освітніх ШІ-інструментів та платформ. Сутність принципів академічної доброчесності в умовах цифрової трансформації освіти. Етичні аспекти застосування ШІ, запобігання плагіату, правила цитування та відповідального використання контенту, створеного за допомогою штучного інтелекту. Практичні рекомендації щодо інтеграції ШІ в освітній процес із дотриманням принципів академічної доброчесності

Орієнтовний перелік практичних завдань

1. Вправа “Створи аудіо”. Слухачі генерують засобами чатботу невелику історію / правило / пояснення тощо та одним із цифрових ресурсів на вибір створюють аудіофайл. Мета - продемонструвати, як засоби цифрової безбар'єрності допомагають здобувачам освіти опановувати матеріал за допомогою звукових файлів.

2. Вправа «EdTech для інклюзії: аналіз і добір ресурсів». Завдання: проаналізувати 2–3 цифрові інструменти (наприклад, VR/AR застосунок / мовний сервіс / адаптивний додаток) та заповнити чек-лист за наданими критеріями.
3. Вправа «Індивідуальна траєкторія цифрової підтримки». Надано кейс (наприклад, учень із порушенням слуху / мовлення / дислексія/ РАС / труднощами навчання), потрібно створити «маршрут цифрової підтримки» у вигляді схеми (карти), який включає: цифрові освітні ресурси; ШІ-інструменти; інструменти візуалізації; адаптивні сервіси; мовні застосунки; засоби комунікації; рекомендації для батьків і педагогів.
4. Вправи на аналіз освітньої ситуації та обґрунтування вибору інноваційних технологій для підтримки дитини з ООП.
5. Вправи на використання ШІ для автоматизації рутинних завдань фахівця ІРЦ, створення персоналізованих завдань та використання освітніх ШІ-інструментів та платформ.
6. Вправи на розвиток позитивного мислення, розслаблення, відпрацювання здатностей конструктивного застосування внутрішнього ресурсу, на відпрацювання суб'єктивного контролю, відпрацювання здатностей змінювати бачення контексту події або ситуації; здатностей перетворювати проблему на виклик і професійний ріст.
7. Оцінювання освітнього середовища з позиції універсального дизайну в навчанні.
8. Проведення комплексної психолого-педагогічної оцінки розвитку особи. Визначення особливих освітніх потреб та рівнів підтримки.
9. Розробка комплексу артикуляційної гімнастики для постановки певного звуку.
10. Створення добірки дихальних вправ для дітей в ігровій формі.
11. Розробка пам'ятки для батьків щодо виконання артикуляційної та дихальної гімнастики вдома.
12. Проведення аналізу кейса дитини з мовленнєвими труднощами та визначення напрямків корекційної роботи.
13. Складання індивідуального корекційного маршрута для активізації мовлення дитини.
14. Розробка комплексу ігор та вправ для стимуляції мовленнєвої активності.
15. Розробка рекомендації для батьків щодо активізації мовлення в домашніх умовах.
16. Розробка системи корекційно-розвиткових занять для дитини з тяжкими порушеннями мови.
17. Підготовка рекомендацій для педагогів щодо адаптації навчального матеріалу для дітей із з тяжкими порушеннями мови.
18. Розробка комплексу вправ для розвитку мовленнєвого дихання, артикуляційної моторики та зв'язного мовлення.
19. Розробка інформаційного буклету для батьків щодо підтримки мовленнєвого розвитку дитини вдома.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи

1. Деякі питання комунікаційної підтримки реалізації Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 20.12.2024р. №1301-р. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/KR241301>
2. Лист Міністерства освіти і науки України № 1/23101-21 від 29.12.2021 "Про методичні рекомендації для фахівців інклюзивно-ресурсних центрів та педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти щодо встановлення категорій (типів) особливих освітніх потреб (труднощів) та визначення рівня підтримки в освітньому процесі"
3. Лист Міністерства освіти і науки України № 1/23180-21 від 30.12.2021 "Про визначення рівня підтримки у дітей з особливими освітніми потребами, які здобувають дошкільну освіту в інклюзивних групах"
4. Лист МОНУ від 29.12.2021 "Про методичні рекомендації для фахівців ІРЦ та педагогічних працівників ЗЗСО щодо встановлення категорій (типів) особливих освітніх потреб (труднощів) та визначення рівня підтримки в освітньому процесі"
5. Методичні рекомендації щодо організації психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами у закладах освіти. Київ, 2021.
6. Наказ Міністерства освіти і науки України від 02.11.2020 № 1353, зареєстрований в Міністерстві юстиції України за № 24/35646 «Про затвердження Положення про систему автоматизації роботи інклюзивно-ресурсних центрів»;
7. Наказ Міністерством освіти і науки від 23.04.2018 року № 414 «Типовий перелік спеціальних засобів корекції психофізичного розвитку дітей з особливими освітніми потребами, які навчаються в інклюзивних та спеціальних класах закладів загальної середньої освіти»
8. Порядок організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти (затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 15 вересня 2021 р. № 957 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 5 лютого 2026 р. № 129);
9. Порядок реагування на випадки булінгу (цькування) та застосування заходів виховного впливу в закладах освіти, затверджений наказом МОН України від 28.12.2019 № 1646.
10. Постанова Кабінету Міністрів України від 12 липня 2017 р. № 545 «Про затвердження Положення про інклюзивно-ресурсний центр»;
11. Постанова Кабінету Міністрів України від 14 лютого 2017 р. № 88 «Порядок та умови надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами»;

12. Постанова Кабінету Міністрів України від 23 квітня 2003 р. № 585 «Про встановлення тривалості здобуття повної загальної середньої освіти особами з особливими освітніми потребами у закладах загальної середньої освіти» (Офіційний вісник України, 2003 р., № 17, ст. 776; 2019 р., № 69, ст. 2404; 2020 р., № 87, ст. 2801).
13. Примірне положення про команду психолого-педагогічного супроводу учня з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої освіти (затверджено наказом Міністерства освіти і науки України 08.06.2018 № 609 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України 29.05.2025 № 787.
14. Про авторське право і суміжні права. Закон України від 01.12.2022 № 2811-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text>. Дата звернення: 07.03.2026.
15. Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти: постанова Кабінету Міністрів України від 30.08.2020 №898. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standartivpovnoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i300920-898> . Дата звернення: 12.03.2026.
16. Про деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників: постанова Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 800. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-%D0%BF#Text>. Дата звернення: 12.03.2026.
17. Про затвердження професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти»: наказ Міністерства освіти і науки України від 29.08.2024 № 1225. URL: https://testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2024/09/Nakaz_MON_1225.pdf. Дата звернення: 12.03.2026.
18. Про освіту: Закону України від 5. 09.2017 р. №2145-VIII. *Голос України*. 2017.27 верес. (№178-179). С.10-22.
19. Про охорону дитинства: Закон України від 26 квітня 2001 року № 2402-III. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text> (дата звернення: 22.06.2026).
20. Про повну загальну середню освіту : Закон України від 16.01.2020 № 463-IX (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>. Дата звернення: 12.03.2026.
21. Про схвалення Концепції безпеки закладів освіти: розпорядження Кабінету Міністрів України від 07 квітня 2023 року № 301-р. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/301-2023-%D1%80#Text> (дата звернення: 22.06.2026).
22. Психолого-педагогічний супровід дітей з розладами аутистичного спектра в умовах інклюзивної освіти : метод. посіб. / за ред. А. А. Колупаєвої. Київ : Літера ЛТД, 2020. 264 с
23. Фаласеніді Т. М., Козак М. Я. Порушення сенсорної інтеграції у дітей з особливими потребами. Молодий вчений. 2017. № 9 (49). С. 102–105.

Основна література

1. Варецька О., Хаустова О. Розвиток готовності педагогів до роботи в інклюзивному освітньому середовищі // Молодь і ринок. 2023. № 3.
2. Веремчук А., Хом'як О. Інноваційні технології навчання дітей з особливими освітніми потребами. Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи. Вип. 1 (5). 2021. С. 71–78.
3. Головаха Є., Дембіцький С. Українське суспільство в умовах війни : колективна монографія. – Київ: Інститут соціології НАН України, 2024.
4. Кравчук О., Шелепко Г. Організація інклюзивного навчання у системі управління діяльністю в закладі освіти // Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи. 2022. № 1(7). С. 165–171.
5. Науково-методичні основи психологічного супроводу діяльності вчителя в умовах реформування освіти (діагностика і корекція). Практичний посібник / авт. кол.: В.Г. Панок, І.В. Марухина, В.В.Рибалка, В.М.Горленко, Д.Д.Романовська, В.В. Предко, С.К.Шандрук, М.В.Саврасов, Н.В.Сосновенко; За наук. ред. В.Панка. Київ: УНМЦ практичної психології і соціальної роботи НАПН України, 2022. 192 с.
6. Порошенко М.А. Інклюзивна освіта: навчальний посібник. Київ : ТОВ «Агенство «Україна», 2019. 300 с.
7. Про затвердження Типової програми підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників з розвитку цифрової компетентності: Наказ МОНУ від 03.06.2026 №871. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-typovoi-prohramy-pidvyshchennia-kvalifikatsii-pedahohichnykh-ta-naukovo-pedahohichnykh-pratsivnykiv-z-rozvytku-tsyfrovoi-kompetentnosti/> Дата звернення: 12.06.2026.
8. Цифровий учитель: путівник для професійного зростання / укладачі : Ю. Ковальчук, І. Круть, О. Федоренко. Київ : ЮНЕСКО, 2024, 88 с. URL: https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2024/10/czyfrovij_uchytel_putivnyk_dlya_profesijnogo_zrostannya.pdf. Дата звернення: 12.03.2026.

Додаткова література

1. Баранник Н., Дяченко-Богун М. Формування пізнавальної діяльності учнів з особливими освітніми потребами // Витоки педагогічної майстерності. 2022. № 29.
2. Бондаренко В., Вовк Н. Підготовка вчителя до роботи в класах з інклюзивною освітою // Професіоналізм педагога. 2022. № 17. С. 27–35.
3. Запорожченко Т., Горбик А. Особливості кооперативного навчання молодших школярів. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Київ, 2024. Вип. 80, том 1. С. 287-292. (Дата звернення: 28.04.2026).
4. Інформаційна пам'ятка для персоналу ДСНС щодо дотримання правил безбар'єрної комунікації. ДСУНС. URL: <https://dsns.gov.ua/genderna-politika/informaciini-pamiatki>

5. Кокун О.М., Мельничук Т.І. Резилієнс-довідник: практичний посібник. Київ: Інститут психології імені Г.С.Костюка НАПН України. 2023. 25 с.
6. Коломоець, Т., Використання цифрових технологій у логопедичній роботі. // Наукові часописи університету. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія, 2023. Випуск 44. URL: <https://enpuir.udu.edu.ua/entities/publication/5594d36c-0760-4814-9833-3f99b130686b> Дата звернення: 22.06.2026.
7. Морзе, Н. В., Бойко, М. А., Струтинська, О. В., & Смирнова-Трибульська, Є. М. (2024). Якою має бути цифрова компетентність вчителів у галузі використання штучного інтелекту? *Електронне наукове фахове видання "Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету"*, (16), 76–91. <https://doi.org/10.28925/2414-0325.2024.166>. Дата звернення: 12.03.2026.
8. Овчаренко О.Ю. Психологія стресу та стресових розладів: навчальний посібник - К. : Університет «Україна», 2023. — 266 с.
9. Онлайн-безпека для освітан. Дія. Освіта. URL: <https://osvita.diia.gov.ua/simulators/onlajn-bezpeka-dla-osvitan> . Дата звернення: 16.06.2026.
10. Полякова В. Особливості психологічної допомоги вчителям в умовах війни // Психічне здоров'я в умовах війни: шляхи збереження та відновлення: Матеріали І Всеукраїнської науково-практичної конференції (з міжнародною участю) (м. Київ, 13 жовтня 2023 р.). – Київ: НУБП України, 2023. С. 58-61.
11. Семеніхіна О., Друшляк М. Типологія цифрових технологій інклюзивного освітнього простору, фізико-математична освіта, 2022. Том 35. № 3. С. 65–70. URL: <https://fmo-journal.org/index.php/fmo/article/view/179/120> Дата звернення: 22.06.2026.
12. Слово має значення – добірка коректної термінології для безбар'єрного спілкування. Департамент комунікації МВС України. 2023 р.
13. Сологуб О.С. ІКТ в освіті: YouTube канал. URL: <https://www.youtube.com/@%D0%86%D0%9A%D0%A2%D0%B2%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D1%96>. Дата звернення: 16.06.2026.
14. Цимбал-Слатвінська С. Цифрові інструменти в логопедичних практиках. // Інноваційна педагогіка. Випуск 79. Том 2, 2025. URL: https://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2025/79/part_2/19.pdf Дата звернення: 22.06.2026.
15. Чайка М. С., Усатенко Г. В., Кривоногова О. В. Теорія та практика використання альтернативної комунікації для осіб з особливими освітніми потребами: навч. метод. посіб. Київ : ФОП Усатенко Г. В., 2021. 80с.
16. Школяр Л., Михайлюченко А. Соціалізація дітей з особливими потребами в умовах воєнного стану // Humanitas. 2023. №5.
17. Якимчук О. Компетентнісний підхід в освіті: українські реалії // Вища освіта України. 2020. № 3(78). С. 15–21. DOI: 10.31392/NPU-VOV.2020.3(78).02.